

Dr. Kadosa Marcel: Az államfeminizmus holnapja.

Lapunk legutóbbi számában ismertettük a németországi «Kriegslehrgang»-ot, amelyet Berlinben rendeztek a nők számára. Aki ezt az ismertető cikket írta, Zemplényi Lászlóné, hozzánk intézett levelében elmondja és kedves fotográfiával igazolja, hogy kilenc élő gyermeknek édesanyja. «Mikor a tizedik gyermekemet elválasztottam, – írja – akkor irtani meg első cikkemet. Éreztem, hogy azt az időt és fáradságot, amit eddig a csecsemő - táplálásra és gondozásra, apró gyermekek nevelésére áldoztam, azt most a praktikus leánynevelésre és a nők gazdasági kiképzésére kell szentelnem.»

Zemplényi Lászlóné a néhány sorával alighanem a közeli jövő nőkérdésének az irányát találja el. Nekünk valóban úgy látszik, hogy a feminizmus némi változáson fog keresztülmenni, amit legrövidebben talán úgy jelölhetnénk meg, hogy az aggszüzek és meddő asszonyok feminizmusából az anyák és háziasszonyok feminizmusává fog fejlődni.

Ismerjük teljesen azokat az ellenvetéseket, amelyek e felfogásnak ellene szegezhetőek. Mindenekelőtt jól tudjuk, hogy a közelmúlt feminizmusa nem valakinek a tervezete vagy valakinek (a saját inyük szerint való csinálmánya, hanem a viszonyok terméke. A szemünk láttára lepték el a nők a keresőpályákat és pedig nem a természet által részükre megszabott hivatás megtagadásából, hanem mert egyre kisebb lett a valószínűsége e hivatás nyugodalmas betöltésének.

Egyáltalában: ha bármennyit írnak és beszélnek a nők helyzetéről, – pedig szinte mértéktelenül sok írás és sok beszéd esik ezen a téren, – még . mindig nem lesz kimerítve az a tökéletesen fonák, szinte tébolyodott helyzet, amelyben a nők társadalmunkban – értve ezalatt az utóbbi ezredévek társadalmát – vannak. Nem csoda, ha az évezredek állandó gyakorlata által;se szokták meg a nők ezt az állapotot, amelyre tökéletesen

illik az a régi mondás, hogy a rákokat tízezer esztendő óta elevenen főzik meg és a rákok ennek dacára még mindig nem tudták ezt megszokni.

A nők szörnyű légiói esnek áldozatul annak a megoldatlanságnak, amelyben évszázadról-évszázadra a nőkérdés vesztegel. Az ő problémájuk valósággal a legkeservesebb tréfához hasonló, annyira fonák. Teljesen egyformán követelik meg tőlük mind azt, hogy a női hivatásukat okvetlenül teljesítsék, mind azt, hogy a társadalomnak a nőkre vonatkozó nemi morálját föltétlenül respektálják. A nemi morál megszegése exkommunikációt eredményez, a női hivatás nemteljesítése aggszüzességet, ami a százalmas neveltségességgel egyértelmű kifelé és a lelki elnyomorodással befelé.

De hiába akarna itt valaki megoldást találni: a dolog lényegében rejlik a megoldás lehetetlensége. A társadalom a legcsekélyebb engedményt se teheti, vagy mondjuk úgy, hogy csak a legcsekélyebb engedményeket teheti, de azt is csak papíron a tulajdon és a család intézményének a hatályossága alatt a nő nemi erkölcsi tekintetében és nem mondhat le arról, hogy minden módon ne éreztesse és főleg, hogy hangos szóval ne hirdesse a hivatását teljesítő nőnek magasabb értékelését. Tudom, hogy itt most sok-sok példát lehetne felhozni az ellenkező tendenciák bizonyítására. A mindennapi élet ezerszámra vet fel eseteket, amelyekben a társadalom elnéző tud lenni a nő erkölcsi tekintetében és semmiféle értékelést nem mutat a női hivatását teljesítő nő iránt. Könnyű volna ilyen találó példákat tetszésszerinti mennyiségben idézni. Az agitátorok és agitátor-nők nem is szoktak erről megfélekedni. Ámde mindez nem változtat annak az igazságán, ami kétségtelen: hogy a társadalom a nőtől szüzességet kíván a férjhezmenés előtt, viszont nem törődve a férjhezmenés lehetőségével: azt is kívánja tőle, hogy teljesítse női hivatását.

A modern feminizmus tüneményeit ez a fonákság sokban formálta és magyarázta. A férjhezmenés lehetőségének egyre későbbi évekre és egyre szűkebbre szorulása nolens-volens terelte a nőket azokra a pályákra, amelyek azelőtt per excellenciam férfipályák voltak, miután az úgynevezett női pályákon már nem volt megélhetés a mind nagyobb számban kiszoruló nők számára. Ezzel a nők nem saját akaratukból, hanem kényszerűségeiből versenytársai lettek a férfiaknak és önmaguk tették nehe-

zebbé a családalapítást, amelynek a lehetőségén múlik a női hivatásnak a társadalom etikája szerint való teljesítése. Ebből a helyzetből fakadt a modern feminizmus, amelyen meglátszott a férfiak helyét teljesen jól betöltő nőknek ezen az egyenlő használhatóságon alapuló igénye az egyenlő jogok iránt és meglátszott az ilyen alapon szerzett önérték törekvése arra, hogy a kettős nemi erkölcs zsarnoksága legyőzessék.

E mozgalom kellős közepébe sújtott bele a háború, amely a társadalom sok más területével együtt a feminizmust is át fogja formálni.

De milyen irányban?

Mielőtt erre a kérdésre felelnénk, sietünk megállapítani, hogy a női munka, női tisztviselőség, hivatalnokoskodás stb. nem fog szűkebb térre szorulhatni a háború után sem. Sőt előrelátható, hogy a minden téren való munka óriási felszaporodása és a férfimunkaerő megfogyatkozása a nőknek a kereső pályákon való igénybevételét fokozni fogja. Ugyanezt a tendenciát fogja szolgálni: az a szomorú körülmény is, hogy sok, sok, nagyon sok nő számára vált lehetetlenné a férjhezmenés a férfiak tömegeinek elpusztulása és rokkantsága következtében. Látszólag tehát oda mutatna a fejlődés iránya, hogy miután az eddigi feminizmus alapjai kiszélesbednek, növekednie kell terjedelemben és intenzivitásban éppen az eddigi értelemben vett feminizmusnak is.

Ámde ez a látszat szerintünk csalóka, vagy legalább is nem a teljes képet mutatja. A tényleges helyzetnek korrelatívuma szokott ugyan lenni a jogi és politikai tendenciák iránya, de a jelen esetben az egész társadalmi épület fennállásának oly imminens érdekei nyomulnak előtérbe, hogy emellett mindenféle partikuláris érdeknek meg kell semmisülnie.

A háború nem akar véget érni, még a vége felé közeledni se akar. A pusztításról, amelyet eddigelé Európában okozott vagy pláne, amelyet még ezután okozni fog, nincsenek ugyan még pontos adataink, de ahhoz sajnos nem fér semmi kétség, hogy ez a pusztítás irtózatossá méretű leendő. Amelyik társadalom ebbe a borzasztó, irtásba belepusztulni vagy tőle hosszú évszázadokra elalélni és a tespedés pocsolójába kerülni nem akar, annak gondoskodnia *muszáj* arról, hogy a következő nemzedék nemcsak a most támadt hiányokat pótolja, hanem azt a pluszt is produkálja, amelyet a fejlődés igényel. Ezen az alapon a

nagy rombolás teljesen, új népesség-politikai órát fog teremteni. Olyan érárt, amelynek nem óhajtások és többé-kevésbbé bátor-tapogatózások fognak tartalmat adni, hanem amelyben a leg-határozottabb intézkedések fogják *biztosítani* a társadalom akaratának a teljességét.

A most folyó háború ugyancsak beszédes bizonyítékokat szolgáltat arra vonatkozólag, hogy a szaporaság mit jelent a nemzetek életében. Vájjon ha a német birodalom népességszaporodása olyan lett volna az; 1870-iki háború óta, mint amilyen volt a franciáké, ki tudta volna-e mezőgazdaságát és iparát annyira fejleszteni, hogy az most 1 azt a bámulatos fölényt biztosíthatná számára, amelyben ellenségeivel szemben van? És vájjon ha Franciaország a németországi szaporodás szerint fejlődött volna, az volna-e a helyzete a mai háborúban, mint amilyenben vergődni látjuk?

Jól tudjuk: egyoldalú és fonák dolog a kérdéseket mindég a háború szempontjából vizsgálni. De az kétségtelen, hogy a háború tüze irtózatossá világosságban tünteti fel a dolgokat. Nemcsak a háború céljai elérésének az eszközeit látjuk a háború által megvilágított kvalitásokban, hanem a békés fejlődésnek, a jóléthez és haladáshoz szükséges eszközöket is. Nem azért volt a riómet fejlődés oly szédületes arányú, hogy a háborúban ez kiderüljön, hanem a háború volt az, amely napvilágra hozta ennek a fejlődésnek bámulatos bizonyosságait. Az se igaz önmagában, hogy a népességszám eo-ipso létrehozza az ilyen haladást, de az kétségtelen, hogy az ilyen méretű haladás nélkülözhetetlen alapja a rohamos népszaporodás.

De nem is kell, hogy ilyen kerülgetésekkel közelítsük meg azt, amit bizonyítani akarunk. Bármit mondjon is az óhajtásunk, és bármilyen eredményre jussanak is a mi elméleteink, sorsunk intézése ezentúl is a szervezett államhatalom kezében lesz és az állam továbbra is katonai erejének a tökéletesítését fogja legelső kötelességének tartani. És bár e kötelesség felöleli a minden irányú meliorizációt, mert hiszen látván-látjuk, hogy a fejlettebb kultúra kisebb emberszámmal is nagyobb erőt tud kifejteni, mint a nyers erőre sokkal nagyobb primitívség: az a körülmény, hogy ezek a primitívek is haladni fognak a kultúrában és matematikának hatályon kívül mégse helyezett törvényei kényszeríteni fogják az államokat az emberanyag nagymérvű gyarapítására.

Az évekig tartó, minden emberi képzeletet meghaladó méretek között folyó háború pusztításai és anyagfogyasztásai pótlást fognak igényelni a háború után. Azok az alig elképzelhető nagyságú adósságok, amelyekbe az államok magukat verik, normális gazdasági viszonyok, az eddigi gazdasági berendezkedések mellett nem lesznek elviselhetők és nem lesznek törleszthetők. Valami egészen új formációnak kell jönnie, ami valószínűleg gigászi méretű földreform alakját fogja magára öltetni, hogy a föld vissza kerüljön azokhoz, akik művelik. Csakis ez lehet olyan fejlődés alapja, amelyben a hiányok pótlása és a további haladás elérhető. Az ilyen földreform viszont az ipari fellendülés nem sejtett méreteit vonná következményként maga után.

Mindehhez azonban ember, ember és ember kell. Nagyon, nagyon sok emberre lesz szükség, nemcsak hogy a háború embervesztését pótoljuk, hanem hogy a jövőnek fokozódó és pedig nyilván rohamosan fokozódó emberszükségletét kielégítsük.

És ezt az emberanyagot természetesen csak az anyák adhatják a társadalomnak. De a kényszerítő szükség folytán most már nem csupán adhatják, hanem muszáj is lesz adniuk. Bizonyos, hogy az államok nem fogják többé az anyáknak azt a korlátlan szabadságot ezen a téren biztosítani, amelyet eddig élveztek.

Tudjuk, hogy eddig is sok panasz hangzott el hivatalos és nem hivatalos helyeken a szülési arányszámok csökkenése miatt.

«Ez a jövő kérdése – mondotta a porosz belügyminiszter Loebeli egyik legutóbbi beszédében. Az idők nagyon komolyak. A számok önmagukban beszélnek. A mi születési arányszámunk 1876-ban érte el a tetőpontját 40.9 élveszületéssel minden 1000 lélekre. Ez a szám 1912-ig 28.2-re süllyedt, tehát valósággal rohamos süllyedést mutat. Hogy ellenségeink ebből ne kovácsoljanak fegyvert és ne következtessenek belőle erőink csökkenésére, rá kell mutatnom, hogy a születési arányszám 1910-ben Franciaországban 19.6, Belgiumban 23.8, Angliában 25 volt a lakosság ezrére számítva, holott Németországban az arányszám 1910-ben 30.7 volt. Ehhez járul a mi rendkívül kedvező halálozási arányszámunk. A születések száma a halálozások számát felülmúlta 1000 lakosra számítva Franciaországban 7.6, Spanyolországban 9.4, Svájcban 10, Ausztriában 11.3, Angliában 11.6, Norvégiában 12.6, Itáliában 13.3, Oroszországban 13.4, Romániában 13.6, Németországban 13.6, Hollandiában 15.1 fő-

vei, úgy hogy Németország a második helyen áll e tekintetben. Ebben a háborúban tehát még nem fog ártani a születési arányszám csökkenése, a legközelebbi háborúig pedig – amelyet sokáig tartson távol tőlünk az isten – *bizonyosan elhárítjuk majd a mostani veszedelmeket. Persze komoly akadályok állanak e kérdés teljes megoldásának az útjába. Be a kormány tudatában van annak, hogy itt elsőrendű életkérdéssel állunk szemben*, amely még különös jelentőséget nyer a jövőnk tekintetében azáltal, hogy ebben a háborúban a viruló erős férfiak ezreit kell elveszítünk.»

Ugyanazon alkalommal még sötétebb képet festett erről a jelenségről dr. *Krohnel* titkos kormány főtanácsos:

«A születések csökkenése már a háború előtt is komoly gondot okozott nekünk. A háború fokozott mértékben toltá ezt a kérdést az érdeklődésünk terébe. A múlt század közepén Németország születési arányszáma ezerre 40-35 között ingadozott. Ennek a századnak a kezdete óta valóságos zuhanást látunk ezen a téren, úgy hogy 12-13 év alatt 35-ről 27-re süllyedt a születési arányszámunk. Ez a zuhanás egy szempontból még különösen aggályos. A század eleje óta háromszor olyan nagy a csökkenés, mint volt az előző 25 évben. Nincs kultúrnép, amely ennyi [idő alatt ilyen zuhanást megért volna. Az arányszámnak ilyen méretű csökkenésére az önmagában véve is alacsonyan álló Franciaországnak 70 esztendőre volt szüksége, mi ezt megcsináltuk 12 év alatt. Már ma 560.000 születéssel kevesebb van Németországban, mint volna akkor, ha az 1900-iki arányszámot megőriztük volna. Ez annyit jelent, hogy ma 2 és fél millió lakossal gazdagabbak lehetnénk. Ez olyan előny volna, amelyet tekintette] különösen a háború áldozataira, nem lehetne eléggé méltányolni. Ezzel szemben hallottuk, hogy nem kell félnünk, mert nagyon kedvező a halálozási arányszámunk. Hát annyi bizonyos, hogy hála a rendkívül kedvező gazdasági fejlődésünknek, az összes életviszonyok javulásának és a nagyszerű egészségügyi intézkedéseknek, halálozási arányszámunk az utolsó 30 évben örvendetes módon csökkent. Harminc év előtt a halálozás kerekén 26 volt 1000 lélekre, ma ez a szám 14-re csökkent, vagyis ma 700.000 emberrel kevesebb hal meg egy évben Németországban, mint halna akkor, ha megtartottuk volna az 1868-iki halálozási arányszámot. De ez nem jelenti megszüntét, hanem csak kitolását annak a veszélynek, amely bennünket fe-

nyezet. Meg kell ugyanis állapítanunk azt a sajnálatos tény, hogy az utolsó 13-14 évben a halálozási arányszám, bár ez idő alatt is csökkent, de nem csökkent olyan mértékben, mint a születési arányszám, amely gyorsabb tempóban ment lefelé. Ez idő alatt a halálozási arányszám 4.4-gyel, a születési arányszám azonban 7.7-tel csökkent, tehát 75 százalékkal rohamosabb a születési arányszám apadása, mint a halálozási arányszámé. Ilyen tények előtt ki kell nyitni a szemünket, hogy lássuk a veszedelmet, amely berniünket fenyeget. Persze másutt még rosszabbul vannak a dolgok és például Franciaország valószínűleg soha többé nem fogja kiheverni ennek a háborúnak az érvágását. *Nem akarok feketén fõsteni, de a veszedelmet idejében meg kell elõzõnünk. Azt a törhetetlen életerõt, amelyet népünk ebben a háborúban elárul, meg kell mentenünk attól a veszélytõl, amely immár egészen közelinek jelentkezik!*»

Végtelenségig lehetne folytatni ezeket a citátumokat és minden bizonnyal a többi kultúrországokban, amelyeknek a kulturáramlatai a kisebb és primitívebb népek életét irányítják, szintén hallatszanak már ezek a hangok. El se tudjuk képzelni például, hogy Franciaországban a legnagyobb kétségbeeséssel ne tűznék ki a legközelebbi jövendõ legfontosabb feladatául a népesség számának a szaporítását, amelynek rohamossága nélkül Franciaország a mostani háború veszteségei alapján a teljes alámerülésre és pusztulásra van ítélve.

Nálunk e tekintetben talán jobbak volnának a viszonyok, már t. i. ami a születések számát illeti. Nálunk ezer lélekre esett születés:

1901-1905 években átlag	37.8
1906 évben	36.1
1907 „	36.2
1908 „	37.4
1909 „	37.8
1910 „	36.2
Átlag 1906-1910	37.0
1911 évben	35.5

A halálozási arányszám azonban ugyanezen esztendők átlagában nem súlyodt megfelelő mértékben, pláne nem súlyodt olyan rohamosan és a születési arányszámot oly messze túlszárnyaló módon, mint Németországban. Ezer lélekre esett halálozás nálunk:

1901–1905 évek átlagában	26.4
1906 évben	25.1
1907 „	25.6
1908 „	25.3
1909 „	25.6
1910 „	23.6
Átlag 1906–1910 „	25.0
1911 „	25.1

A népesség természetes szaporodása pedig volt:

Átlag 1901–1905 évben	11.0
1906 „	11.4
1907 „	11.0
1908 „	1.7
1909 „	12.1
1910 „	12.1
Átlag 1906–1910 „	11.7
1911 „	9.9

Bomlás tehát nálunk is jelentkezik, pedig hol vagyunk mi a németországi népsűrűségtől a mi 64 lakosunkkal egy négyszögkilóméter területen, olyan területen, amely termékenysége folytán ennek a tömegnek az ötszörösét is bőségesen el kellene hogy tartsa?! Nálunk igazi kultúráról beszélni se lehet addig, amíg népsűrűségünket a mainak a kétszeresére fel nem javítjuk.

Ezekből a tényekből már kezd kidomborodni a jövő időknek a programja.

Úgy a háború és az ezt megelőző szaporodási lanyhulás által ütött sebeket begyógyítani, mint a nagyszerű jövő fejlődéséhez szükséges emberanyagot előteremteni . az asszony van hivatva: a családanya. Sok és egészséges gyermek: ez a jövőnek a megváltó ígéje, amelynek – ha muszáj, erélyes módon is érvényt fog szerezni a társadalom és a társadalom szervezett hatalma, az állam.

Hogy miképen: erre nem tudnánk e pillanatban feleletet adni. Mindenesetre az eddiginél intenzívebb védelemmel és gondoskodással is. Ez azonban főképp a nemzedékek egészségére vonatkozik, nem pedig magára a szaporodásra. Mert bár ahhoz nem férhet kétség, hogy a jólétről minden tekintetben gondoskodni kell, de a tények azt is kétségtelen módon igazolják, hogy

nem jelenti a születek szaporításának a biztosítását. Mihelyt arról kezdenek az emberek beszélni, azonnal előáll mindenki a kívánatos reformokkal, mint amilyenek: a munkásnők védelme, az anyasági biztosítás, a lakásreform, az anyagi jólét emelése, a gyermekvédelem stb. stb. Az élet azonban szinte kiszúrja az embernek a szemét avval a tanulsággal, hogy még a legnagyobb jólét sem emeli a születek számát, sőt majdnem azt lehetne mondani, hogy csökkenti. A kettő között az összefüggés persze csak látszólagos: nem a jólét az oka a jólétben lévő emberek szaporátlanságának és nem a szegénység okozza, hogy a szegényebb néposztályokban nagyobb a gyermekek száma. Az igazi összefüggést most nem akarjuk fejtegetni, de az szemellátható, hogy akármilyen kívánatos és minden küzdelemre méltó cél a népesség jóléte, a születési arányszám növelése szempontjából ennek valami kevés jelentősége van a mai viszonyok között.

Ennek egészen más eszközei lesznek, amelyeket megtalálni a holnap feladata lesz., amely ezt a feladatát bizonyára meg is fogja oldani. A szaporaság nagy társadalmi előnyei, a meddőségnek és a kiscsaládúságnak különféle hátrányai, az agglegénység érzékeny terhei és hasonló egyebek jöhetnek, mint stimulanciák figyelembe, ami mellett nem szabad elfelejteni azt se, hogy végső esetben minden egyéb tekintetét félretévé érélyes, sőt brutális eszközökhöz is fog az állam nyúlui, ha másként nem megy a dolog.

Mindenesetre benne lesz a fegyvertárban az ilyen irányú nevelés, az anyaság fogalmának egy új felmagasztulása és az ennek megfelelő etika terjesztése is. Az eddigieket messze meghaladó módon fog az állam arra törekedni, hogy anyákká segítse nevelni és az anyaság után vágyakozókká tenni a leánynemzedéket. És én szeretném nagyon hangsúlyozni, hogy ebben önmagában semmiféle olyan vonás nincsen, amit reakciónak lehetne minősíteni. Aki csak egy rövidke szemlét tart női hivatalnokaink, tisztviselőink, alkalmazottaink és minden fajta női munkásaink között, a legjellemzőbb közös tulajdonságként fogja megállapíthatni azt, hogy mindezek, mindenesetre óriási többségük csak ideiglenesnek, átmenetinek tekinti a helyzetet, amelyben van és mint nyíltan vagy titkon érzett valódi élethivatásaként tekint a családalapítás és az anyaság felé.

Valaki nagyon jól megfigyelte, hogy amit feminizmusnak nevezünk, az belsőleg nem egységes, hanem úgy körülbelül há-

romféle áramlat találkozása. Az első a férfias lelkületű, harcos hajlandóságú nők mozgalma, amely a politika porondján folytatja küzdelmét. A másik a tudománysozomjas nők küzdelme a tanulás és érvényesülés lehetőségéért. A harmadik azoké, akik az anyaságért, a családalapításért és a nőnek e természetmegjellel hivatásának a betöltéséért küzdenek. És ha ez utóbbinak a szolgálatába fog szegődni az államhatalom, ezzel tulajdonképpen nem fogja csorbítani amazoknak a szféráját. Sőt ezeknek az agitációját talán még intenzívebbé is fogja tenni, ha a harmadik kategória a maga célját a legmesszebbmenő terjedelemben megvalósíthatja.

Nem tartozunk azok közé, akik – eltekintve bizonyos kivéendő kivételektől – a társadalmi munkát, az életpályákat és szakfoglalkozásokat összeegyeztethetetleneknek tartják az anyasággal. A «csak anya» elvnek a hirdetői még csak a természetresen támaszkodhatnak, mert az anyasággal járó egészen speciális teendők mellett mindenütt a természetben «munkában» látjuk az anyát, mindazokban a munkákban, amelyek az egyénnek és az utódnak a fenntartásához szükségesek és mi egyéb az emberi társadalom minden munkája is? De nem támaszkodhatnak ennek az elvnek a hirdetői a természetes állapotban élő és a magasabb fejlettségű, rendkívül nagy születési arányszámokat felmutató primitív népek és néprétegek életének a tanulságaira sem, mert mindenütt kemény munkában találjuk az anyákat. Megnyugtathatja magát tehát az, aki félne tőle, mert valami visszafejlődésfélét látna benne, hogy a nőket egy forszírozott népegyesületpolitika kiszorítsa abból a birtokállományból, amelyet a társadalmi munka területén maguknak meghódítottak. Nem kell félnie: abból a politikából egyáltalában nem következik ez a kiszorítás. Sietünk hozzátenni, hogy a magunk részéről nem tartozunk azok közé, akik itt valami veszedelmet látnának. Mi nem átaljuk ideális állapotnak tekinteni azt, amelyben a nő anya és családanya és semmi egyéb. Mi egy szomorú faktumnak tekintjük, hogy ez az ideál mind kevésbé vált megvalósíthatóvá és nem tesszük a feministaságunkat attól függővé, hogy kalauzi és teherhordó-szolgálatot (teljesítsenek-e a nők a társadalomban: az anyaságot és háziasszonyi tisztséget mind annak alapjául elfogadjuk, amit némelyek a gyári munka és biciklisküldöntség alapján vélnek csak számára jogosan követelhetőnek. Mindazt nyújtani a családnak, amit nyújtani a hivatásá-

nak magaslatán, álló családanya képes: ez ezen a közvetett úton összehasonlíthatatlanul többet hoz a társadalom konyhájára, mint az a közvetlen munka, amelyet a nő a kenyérkereső pályákon adhat a társadalomnak.

«Hivatásának magaslatán álló családanya» – ez ismét egy új fejezete a holnap társadalmának. A háború, amelyben élünk, mindenkinek a szemét kinyitotta, de különösen az államhatalomnak mutatta meg, hogy mije az országnak a gazdasszony. Látnivaló, hogy mihelyt az állam erejének a kifejtésére kerül a sor, a gazdasszony olyan fontos tényező, mint akár a katona. Csak-hogy amíg a katona kellő neveléséről az állam mindenképpen gondoskodik, a gazdasszony megfelelő nevelését csaknem teljesen elhanyagolja. E tekintetben a nő annyira magára, a véletlenre és a szülei ház esetlegességeire van utalva, mint akár az írás-olvasás tekintetében volt a közoktatás előtti időben. És amikor kitört a mostani borzalmas háború és plakát, plakát után, rendelkezés, rendelkezés után jelent meg, amelyeknek a sorsa 95 százalékban a gazdasszonyok megértésétől függött, kétségbeesett szemrehányások érték az asszonyokat, amiért nem voltak képesek beváltani azt, amit tőlük az államhatalom elvárt. Mintha fegyvert soha nem látott emberek kezébe puskát nyomtak volna és komplikált gépfegyverek mellé rendelték volna őket, azután szemrehányó csodálkozással konstatálták volna, hogy nincsenek feladatuk magaslatán.

Bizonyos, hogy minden állam sietni fog a részben való mulasztását pótolni. Az állam üdve és boldogulása a népek nagy versenyében attól függ, hogy milyenek a gazdasszonyai, milyenek az anyái és milyen a családi életük. Ennek a formálása lesz a jövő legfontosabb feladata és a feminizmus előterébe az e körül való mozgalom fog kerülni. És ha bizonyos, hogy a harcterek nélkülözései, szenvedései, durvaságai és borzalmi közegette a puha családi fészek, az édes otthon és a meleg tűzhely az, ami után a harcosok legjobban epednek, ha igaz az, hogy hazatértük után ebben fogják a legnagyobb örömmüket és boldogságukat keresni és találni, akkor nem volt e tekintetben se céltalan annak a háborúnak a szenvedése, amelynek a tanulságaiból ez az új államfeminizmus meg fog születni.

nak magaslatán álló családanya képes: ez ezen a közvetett után összehasonlíthatatlanul többet hoz a társadalom konyhájára, mint az a közvetlen munka, amelyet a nő a kenyérkereső pályákon adhat a társadalomnak.

«Hivatásának magaslatán álló családanya» – ez ismét egy új fejezete a holnap társadalmának. A háború, amelyben élünk, mindenkinek a szemét kinyitotta, de különösen az államhatalomnak mutatta meg, hogy mije az országnak a gazdasszony. Látnivaló, hogy mihelyt az állam erejének a kifejtésére kerül a sor, a gazdasszony olyan fontos tényező, mint akár a katona. Csak-hogy amíg a katona kellő neveléséről az állam mindenképpen gondoskodik, a gazdasszony megfelelő nevelését csaknem teljesen elhanyagolja. E tekintetben a nő annyira magára, a véletlenre és a szülei ház esetlegességeire van utalva, mint akár az írás-olvasás tekintetében volt a közoktatás előtti időben. És amikor kitört a mostani borzalmas háború és plakát, plakát után, rendelkezés, rendelkezés után jelent meg, amelyeknek a sorsa 95 százalékban a gazdasszonyok megértésétől függött, kétségbeesett szemrehányások érték az asszonyokat, amiért nem voltak képesek beváltani azt, amit tőlük az államhatalom elvárt. Mintha fegyvert soha nem látott emberek kezébe puskát nyomtak volna és komplikált gépfegyverek mellé rendelték volna őket, azután szemrehányó csodálkozással konstatálták volna, hogy nincsenek feladatuk magaslatán.

Bizonyos, hogy minden állam sietni fog a részben való mulasztását pótolni. Az állam üdve és boldogulása a népek nagy versenyében attól függ, hogy milyenek a gazdasszonyai, milyenek az anyái és milyen a családi életük. Ennek a formálása lesz a jövő legfontosabb feladata és a feminizmus előterébe az e körül való mozgalom fog kerülni. És ha bizonyos, hogy a harcterek nélkülözései, szenvedései, durvaságai és borzalmi közegette a puha családi fészek, az édes otthon és a meleg tűzhely az, ami után a harcosok legjobban epednek, ha igaz az, hogy hazatértük után ebben fogják a legnagyobb örömeiket és boldogságukat keresni és találni, akkor nem volt e tekintetben se céltalan annak a háborúnak a szenvedése, amelynek a tanulságaiból ez az új államfeminizmus meg fog születni.